

Szekér Nóra: Fedőneve: Marslakó

Világhírű magyar tudósok állambiztonsági megfigyelése

Jaffa Kiadó. 2023.

Szekér Nóra rendkívül izgalmas könyve négy, „Marslakónak” becézett világhírű magyar tudós, Teller Ede, Szilárd Leó, Gábor Dénes és Szent-Györgyi Albert életének egy-egy szakaszába enged betekintést 248 oldalon keresztül. A könyv ennek megfelelően négy fő részre tagolódik. A közös ezekben az, hogy a szerző a kiválasztott tudósok munkásságának érintése mellett sokkal inkább közéleti, politikai szerepvállalásaikra koncentrál *impozáns mennyiségű, eredeti dokumentumokra történő hivatkozással*, mely felkeltette a hazai állambiztonság érdeklődését. A szerző kitér a kivándorlások indokaira, majd a már külföldön híressé vált tudósokról való információgyűjtési lehetőségekre és arra a kérdésre, hogy a 60-as évektől viszont már felmerült, célszerű lenne őket haza „csábítani”, akár csak látogatás céljából. Ez alól kivételt képez Szent-Györgyi Albert, akinek komoly itthoni szerepvállalása volt a hazai politikai közéletben is, sőt Nobel díját is hazai kutatásaiért kapta.

Az első fejezet főszereplője Teller Ede. A fejezet első részében röviden vázolja Teller szakmai életét, gimnáziumi éveit a Mintában, majd az egyetemi éveket Németországban. Kicsit részletesebben ír a szerző az atombomba előállításában való részvételéről, majd a hidrogénbomba megalkotásában játszott szerepéről és az Oppenheimer ellen tett vallomásáról. A második rész az itthon maradt családtagok szomorú kálváriáját mutatja be nagyon sok eredeti

dokumentum felhasználásával. Ez a rendkívül szívszorítóan szomorú rész jelenti ténylegesen a könyv újdonságát Tellerrel kapcsolatban.

A második fejezet főszereplője Szilárd Leó. Hasonlóan az előzőhöz itt is az első részben a szakmai karrier bemutatása olvasható. Szilárd részvétele az atombomba megalkotásában, majd arra irányuló kísérlete, hogy azt ne vessék be a civil lakosság ellen. Ezt követően Szilárd széles körű politikai szerepének bemutatása a második rész tárgya. A könyv érdekessége és újdonsága számomra az volt, hogy megismerhetjük Szilárd életének azt az epizódját magyar szempontól, amikor Bécsbe utazott az 1962-es Pugwash konferenciára.

A harmadik fejezet főszereplője Gábor Dénes. Ez is a szakmai bemutatással kezdődik. Leírja a szerző, hogy miként találkoztak Berlinben az eddig említett szereplők a több Nobel díjas által tartott szemináriumon. Majd annak a rendkívül érdekes leírásával folytatódik, hogy a már Angliában élő tudóst miként vette körül a magyar megfigyelő hálózat.

A negyedik fejezet főszereplője Szent-Györgyi Albert. A szakmai bemutatást a széleskörű közéleti aktivitásának leírása követi, amely jelentős része hazánkhoz köthető, mint a rektori éve alatt elindított egyetemi modernizációval, majd a második világháború idején a hazánk kiugrási kísérletét előkészítő isztambuli szerepvállalásával. Majd bemutatja a szerző, hogy a Nobel díjas tudós miért döntött végül a kivándorlás mellett.

A könyv elolvasását ajánlom mindazok számára, akik nem csak világhírű tudósaink szakmai teljesítménye iránt érdeklődnek, hanem a múlt rendszer történetére, a magyar titkosszolgálatok működésére is kíváncsiak.